

NOTAT til Folketingets Præsidium, Finansudvalget, Udenrigsudvalget, udenrigsministeren og udviklingsministeren

STATSREVISORERNE

NOTAT OM STATSREVISORERNES BESIGTIGELSESTUR
TIL TANZANIA OG UGANDA, 20. – 29. AUGUST 2010

Konklusion

Tanzania og Uganda er to af Danmarks programsamarbejdslande. De ligger i samme region – det centrale Østafrika – og det er to af verdens fattigste lande. Nationalindkomsten pr. indbygger er af næsten samme størrelse: BNI pr. indbygger opgøres i Tanzania til 440 USD og i Uganda til 420 USD (Iflg. Verdensbanken 2008 – hvor Danmarks BNI udgjorde 58.800 USD).

Disse tal underbygger baggrunden for ydelse af danske udviklingsbistand i de to lande – dansk udviklingsbistand er fattigdomsorienteret.

Statsrevisorerne har helt generelt fået et positivt indtryk af de besigtigede aktiviteter vedr. anvendelsen af dansk udviklingsbistand i Tanzania og Uganda. Dette indtryk indebærer naturligvis ikke, at egentlige evalueringer af effekten af sektorprogrammerne eller af enkelte projekter ikke senere vil kunne vise, at bistanden kunne være ydet anderledes eller bedre.

Derfor opfordrer Statsrevisorerne til, at **evalueringen af den danske indsats** i udviklingslande fortsat udvikles, jf. også Statsrevisorerne bemærkninger i beretningen, nedenfor side 8.

Statsrevisorerne har på besigtigelsesrejsen til Tanzania og Uganda ikke erfaret sådanne forhold, som nødvendiggør, at rigsrevisor og/eller ministre afgiver yderligere oplysninger – ud over den lovbestemte ministerredegørelse til Beretning nr. 12/2009 om Danmarks bistand til Tanzania – jf. nedenfor.

Indledning

Statsrevisorerne har i dette notat samlet indtrykkene fra besøg, møder og besigtigelser i august 2010 i Tanzania og Uganda. Hertil er knyttet Statsrevisorerne konstateringer og konklusioner vedrørende bistandsarbejdet. Derudover har notatet en kort beskrivelse af hvert af landene, af den nuværende situation og en kort beskrivelse af udviklingsbistanden under de forskellige sektorprogrammer, samt af mål og resultatet i forhold til FN's 2015-mål. Notatet er udarbejdet på baggrund af meddelte oplysninger, fortrinsvis i skriftlig form.

15.10.2010

Ref.: 09-000463-90

Vedtaget på statsrevisormødet 13.
oktober 2010

Dansk udviklingspolitik bygger på at bekæmpe fattigdom gennem langsigtede og forpligtende partnerskaber med et antal udviklingslande, der har status som programsamarbejdslande.

Tanzania og Uganda er programsamarbejdslande og modtager årligt ca. 900 mio. kr. tilsammen.

Statsrevisorernes formål med rejsen har været at se på resultaterne af den danske udviklingsbistand til Tanzania og Uganda og at få et indtryk af de forskellige aktiviteter og de betingelser, hvorunder bistanden gennemføres.

Statsrevisorerne har under rejsen besøgt institutioner, projekter og programmer og har haft møder med relevante samarbejdspartnere og institutioner - fx landenes statsrevisorer og finansministre.

Statsrevisorerne har samtidig ønsket ved selvsyn at erfare, hvorledes der i de to lande arbejdes med fattigdomsbekæmpelse inden for rammen af FN's årtusindeerklæring – de såkaldte 2015-mål, som omfatter et gensidigt løfte fra verdens statsledere og regeringschefer om at samarbejde for fred og sikkerhed og fastsættelse af mål for bekæmpelse af fattigdom mv. indtil 2015.

Statsrevisorernes rejse har ikke givet anledning til at anmode udviklingsministeren eller rigsrevisor om yderligere oplysninger.

Statsrevisorernes konklusioner

Dansk udviklingsbistand undergår løbende ændringer, men det overordnede formål er at bekæmpe fattigdom. Den danske udviklingsbistand beløber sig i disse år til godt 15 mia. kr., hvilket betyder, at Danmark opfylder FN's målsætning om at yde mindst 0,7 pct. af BNI i udviklingsbistand.

Ud fra den erkendelse, at Danmark ikke kan løse alle problemer, har man i en årrække søgt at fokusere danske udviklingsbistand - på færre lande (koncentration) og færre sektorer (fokusering).

I regeringens nyeste plan (august 2010) for udviklingsrammer for dansk udviklingssamarbejde for 2011-2015 er der fem prioritetsområder:

1) Frihed, demokrati og menneskerettigheder, 2) vækst og beskæftigelse, 3) ligestilling, 4) stabilitet og skrøbelighed samt 5) miljø og klima.

Prioriteringerne er nye og vil betyde ændrede indsats, men Statsrevisorerne finder, at de ligger i forlængelse af mange års målrettet indsats i dansk udviklingsbistand.

Samtidig opererer man nu med 26 partnerlande, hvoraf man har et langsigtet samarbejde med de 15 – tidligere kaldet programsamarbejdslande. I de kommende år vil man reducere antallet af partnerlande og herunder koncentrere bistanden til Afrika og andre skrøbelige stater. Hensigten er, at Danmark skal være dér, hvor man kan gøre en forskel, opnå de bedst mulige resultater

og være med til at sætte dagsordenen, så den danske indsats er et væsentligt bidrag til den fælles internationale indsats for at nå FN's 2015 mål.

1. Koncentration af dansk udviklingsbistand

Statsrevisorerne har tidligere anbefalet, at der fortsat er fokus på muligheder for og konsekvenser af en yderligere **koncentration af dansk udviklingsbistand** om færre programsamarbejdslande, færre sektorprogrammer og bedre donorkoordination.

I både Tanzania og Uganda findes en stor skare donorlande. Derfor er donorkoordination vigtig og vanskelig. Et af de danske svar på denne udfordring har som nævnt været koncentration: færre programsamarbejdslande og bistand i færre sektorer.

Statsrevisorerne konstaterer på baggrund af de nedennævnte sektorprogrammer og de mange elementer heri, at **kravet om koncentration på færre sektorer synes vanskeligt at gennemføre i praksis** – jf. oversigterne på side 6 & 9.

2. Generel budgetstøtte

Målet med donorkoordination er at reducere transaktionsomkostninger, fremme opbygning af national kapacitet og at øge overblik og forudsigelighed.

Men donorkoordination er i sig selv en transaktionsomkostning, og Statsrevisorerne finder, at ikke kun færre donorer og sektorer i det enkelte land er afgørende, men også måden bistanden ydes på.

Dette er baggrunden for anvendelse af generel budgetstøtte i de lande, hvis offentlige sektor er parat til dette skridt – en mulighed for at trække sig ud af sektorprogrammer.

I Tanzania ydes generel programstøtte, idet det vurderes, at landet har nået en sådan udvikling på en række områder, at det er en relevant bistandsform. Udenrigsministeriet har fastlagt 10 kriterier for en vurdering af om - og i hvilket omfang - det er muligt at yde et bestemt land budgetstøtte.

De 10 kriterier er repræsenteret inden for følgende områder:

- God regeringsførelse – bl.a. fokus på menneskerettigheder og korruptionsbekæmpelse
- Fattigdomsreducerende politik – en strategi, vilje til gennemførelse og resultater
- Nødvendig offentlig økonomiforvaltning – offentlige budgetter og regnskaber, regler for offentlige indkøb, uafhængig rigsrevision, kapacitet i økonomiforvaltningen
- Partnerskab mellem donorer og modtagerland – efterlevelse af aftalte forpligtelser og koordinerede betingelser for generel budgetstøtte

Statsrevisorerne finder, at **der kan være gode grunde til at yde generel budgetstøtte**. Det kan bl.a. være medvirkende til kapacitetsopbygning i den offentlige sektor, sætte fokus på prioriteringerne i statsbudgettet og i det hele taget styrke dialogen med modtagerlandet – herunder fx spørgsmålet om be-

kæmpelse af korruption, indførelse og indretning af indkomstskattesystemer og prioritering af fattigdomsbekæmpelse.

Statsrevisorerne skal imidlertid fastslå, at det er nødvendigt løbende at fastholde fokus på kravene til modtagerlandet for modtagelse af generel budgetstøtte. Derfor må der være en aktiv dialog med modtagerlandets regering og der må findes en passende balance mellem håndhævelse af kravene og de længerevarende tilsagn om støtte, som generel budgetstøtte indebærer, hvis den skal have nogen mening.

Eksempelvis er Statsrevisorerne opmærksomme på de **udeblivende resultater af fattigdomsbekæmpelsen i Tanzania**. Faktorerne heri kan være mange, men det er naturligvis afgørende, at der skabes en udvikling i landdistrikterne – dvs. i landbrugserhvervet – hvor de fleste og de fattigste bor. Den manglende udvikling kan betyde, at Tanzania ikke kvalificerer sig til modtagelse af generel budgetstøtte – men kan omvendt være anledning til at lægge vægt bag en kvalificeret debat om Tanzanias regerings prioriteringer mht. udvikling og fattigdomsbekæmpelse.

Uganda modtager ikke generel budgetstøtte.

3. Resultater i forhold til 2015-målene

2015-målene er en række mål om bekæmpelse af fattigdom, som verdens lande på baggrund af FN's årtusindetopmøde er enedes om at ville opnå inden 2015.

Der er 8 hovedmål, som kan have mere konkrete undermålsætninger – i alt 21. Nedenfor er hovedmålene listet med en afgivelse af nogle af de undermål, som man forfølger i Tanzania og Uganda sammen med bistandspartnerne. Konklusionen af de opnåede resultater i 2008 er, at **det er ikke sandsynligt, at man når alle 2015-målene**: enkelte målsætninger er allerede indfriet – fx reduktion af børnedødelighed i Tanzania - der er fortsat mulighed for at indfri hovedparten af målsætningerne, og en del vil næppe blive indfriet - fx reduktionen af mødredødeligheden.

Målsætningerne ikke er ens i de to lande, idet udgangspunktet naturligvis er afgørende, i de tilfælde målsætningerne er relative - fx en reduktion på 50 % i børnedødeligheden.

I Tanzania er der ikke udsigt til at nå målet for reduktion af andelen som lever under hungergrænsen, mens det sandsynligvis nås i Uganda. I Tanzania har man næsten nået målet om skoleundervisning til alle, i begge lande er målene for bekæmpelse af hiv/aids nået, mens adgangen til rent vand er opnået i Uganda (over 50 %), men kun nås i byerne i Tanzania (over 84 %), mens målsætningen (74 %) ikke nås i landdistrikterne.

4. Møder

Det er Statsrevisorerens indtryk fra møderne med Revisionsudvalgene/PAC (i Tanzania med formanden, Mr. John Cheyo), rigsrevisorerne, ombudsmanden i Uganda og finansministeren i Uganda, Ms. Syda Bbumba, og finansministe-

rens stedfortræder i Tanzania, Mr. Jerome Buretta, at der på politisk niveau er god forståelse for det udviklingspolitiske samarbejde og enighed om målsætningerne – og for vigtigheden af at bekæmpe korruption – som desværre er meget udbredt i begge lande.

Både formanden for PAC i Tanzania, Mr. John Cheyo og i Uganda, Mr. Nathan Nandala Mafabi er oppositionspolitikere, som gav udtryk for utilfredsstilende opfølgning fra regeringens side i sager om kritisabel forvaltning eller korruption.

Tanzania og Uganda har regeringer, som er baseret på ét parti med solidt flertal, hvilket begrænser parlamentets interesse i – og dermed muligheden for - at følge op på revisionsager.

5. Fakta om de to lande

Nedenfor findes fakta for hvert land:

1. landebeskrivelser
2. sektorprogrammer og øvrig bistand
3. 2015 målene og
4. Statsrevisorernes bemærkning til beretning 12/2009 om Danmarks Udviklingsbistand til Tanzania.

./ Med notatet følger et bilag, hvori rejsens enkelte programpunkter er refereret i en form, som skulle muliggøre en identifikation af de indtryk, der er refereret nedenfor under de respektive sektorprogrammer.

Tanzania

1. Landebeskrivelse

- Tanzanias areal er godt 20 gange så stort som Danmarks.
- Ca. 1/3 af statsbudgettet på ca. 30 mia. kr. finansieres af bistand. Verdensbanken opgjorde BNI i 2008 til 440 USD/indb.
- Befolkningen udgjorde i 2008 42,5 mio. og befolkningstilvæksten var på 2,9 %, men har været faldende. Det betyder, at der hvert år tilføres arbejdsmarkedet 700.000 unge mennesker.
- Fattigdommen er ikke faldende i absolutte tal: 13 mio. befandt sig i 2007 under fattigdomsgrænsen mod 9,5 mio. i 2001 – men relativt: ca. 34 % lever i dag under fattigdomsgrænsen mod ca. 36 % for knap 10 år siden. Det kan undre, at antallet af fattige ikke falder, når den økonomiske vækst har ligget omkring 7 % årligt det seneste 10-år. Det skyldes bl.a., at den økonomiske vækst især har været i sektorerne telekommunikation, minedrift, bygge- og anlæg og turisme, mens landbruget, hvor størsteparten af befolkningen er beskæftiget, ikke har haft denne vækst, men en årlig vækst på omkring 4-5 %, hvilket ikke har været meget højere end befolkningstilvæksten. Den økonomiske krise de seneste år har dog givet lidt lavere vækst og lidt højere inflation (omkring 6 %).
- Der er religionsfrihed og befolkningens religiøse tilhørsforhold er på fastlandet 45 % kristne, 45 % muslimer og 10 % oprindelige religioner. På Zanzibar (1,2 mio. indb.) er 99 % muslimer.
- Politiske forhold – Siden det første flerpartivalg har CCM (Chana Cha Mapinduzi – eller "Revolutionspartiet") været ved magten og dannet regering, hvilket forventes at være tilfældet ved valget den 31. oktober 2010, hvor man også forventer, at præsident Kikwete bliver genvalgt (der er direkte valg af præsidenten, mens parlamentet sammensættes efter valg i enkeltmandskredse). Zanzibar har selvstyre og eget parlament og præsident, men også her er regeringspartiet CCM.
- Tanzania er p.t. det af de danske programsamarbejdslande, som modtager den største andel af den danske udviklingsbistand – i 2009 udgjorde de samlede udbetalinger af bistand i alt 571 mio. kr.
- Tal om status og udviklingen i Tanzania:
 - Forventet levealder 55,9 år
 - Børnedødelighed under fem år pr. 1.000 (1990/2007) 157/116
 - Procentdel børn, der er indskrevet i grundskole 52(1991)/98 (2006)
 - Procentdel af befolkningen, der har adgang til rent drikkevand (nyeste tal er 2006) 49(1990)/55

2. Sektorprogrammer i Tanzania - Rigsrevisionen gennemgik i beretning 12/2009 følgende sektorprogrammer: (udbetalinger referer til 2009)

1. Sundhedssektoren - 130 mio. kr. – 3 komponenter:
 - a. sektorbudgetstøtte
 - b. øget kvalitet i distrikternes sundhedsydelser

- c. støtte til Zanzibar
- 2. Generel budgetstøtte (støtte til makroøkonomiske og institutionelle reformer) – 100 mio. kr. – til 3 komponenter:
 - a. generel budgetstøtte
 - b. reformering af den offentlige økonomistyring
 - c. reformering af offentlige serviceydelser
- 3. Erhvervssektoren – 76 mio. kr. – 4 komponenter:
 - a. bedre rammebetingelser for erhvervssektoren
 - b. bedre markedsadgang
 - c. forbedring af arbejdsmarkedet
 - d. bæredygtig bank- og finansieringsvirksomhed
- 4. God regeringsførelse, menneskerettigheder og demokrati – 29 mio. kr. – til 2 komponenter:
 - a. demokrati og ansvarlighed
 - b. menneskerettigheder og retssikkerhed

Herudover omfattede den danske bistand til Tanzania:

- 5. Andre sektorprogrammer (veje og miljø) – 122 mio. kr.
 - a. Veje bliver udfaset i 2012, men dele af hovedvejen TANZAM finansieres ved blandet kredit til reduktion af omkostningerne

Herudover ydes støtte på følgende områder:

- 6. B2B, blandede kreditter, nærområdebistand mv. – 58 mio. kr.
- 7. NGO-bistand gennem danske NGO'er – 42 mio. kr.
- 8. Øvrig bistand – 14 mio. kr.

3. 2015-målene i Tanzania

- 1. Udryddelse af fattigdom og sult
 - 1.c, mål 19,5 % (under hungergrænse) – nås ikke
- 2. Uddannelse for alle, mål 100 % - nås – (2008: 97,2%)
- 3. Fremme af ligestilling og kvinders rettigheder
- 4. Reducere børnedødelighed
 - 4. a. børnedødelighed, 1 år, mål 38/1000 – nås formentlig (2008: 58)
 - 4. b. børnedødelighed, 5 år, mål 64/1000 - nås formentlig (2008: 94)
- 5. Reducere mødredødelighed, mål 133/100.000 – nås ikke (2007: 368)
- 6. Bekæmpe hiv/aids, malaria og andre sygdomme
 - 6.a. Hiv forekomst, 15-24 årige, Mål <6 % - er nået – (2008: 5,7 %)
- 7. Sikre miljøvenlig og bæredygtig udvikling
 - 7c: adgang rent vand, mål på landet, 74 %, nås ikke – (2008 57 %)
 - mål i byer, 84 % - nås – (2008 83 %)
- 8. Globalt partnerskab for udvikling indeholder 6 mål for internationalt samarbejde – fx udvikling af åbne økonomier, defineringsbarrierer, håndtering af gældsproblemer og henstillinger til private virksomheder vedr. billig medicin og teknologioverførsel. Det er svært at finde et land, der modtager mere bistand og har flere samarbejdspartnere end Tanzania, så underskud mht. globalt partnerskab er næppe den væsentligste begrænsende faktor for udvikling i Tanzania.

4. Beretning nr. 12/2009 om Danmarks bistand til Tanzania.

Statsrevisorerne afgav beretningen den 23. juni 2010 med følgende statsrevisorbemærkning:

Denne beretning om Danmarks udviklingsbistand til Tanzania skal ligge til grund for Statsrevisorernes besigtigelsesrejse til Tanzania og Uganda i august 2010. Beretningen indeholder endvidere en undersøgelse af Udenrigsministeriets praksis for evaluering af udviklingsbistandens resultater og effekt, som Statsrevisorerne har anmodet om. Baggrunden for Statsrevisorernes anmodning var kritik i medierne af, at Udenrigsministeriet ikke i tilstrækkelig grad fulgte op på negative evalueringer af indsatsen og kritik af, at de konsulenter, som udfører evalueringerne, ikke var tilstrækkeligt uafhængige af Udenrigsministeriet.

Danmark har ydet udviklingsbistand til Tanzania siden 1962, og Tanzania er samlet set det land, der har modtaget mest bistand fra Danmark. I 2009 var den samlede bistand til Tanzania på 571 mio. kr. Heraf udgjorde hovedparten støtte til et program eller projekt inden for bestemte sektorer (sundhed, veje og miljø, erhverv, god regeringsførelse mv.).

Statsrevisorerne finder det tilfredsstillende, at Udenrigsministeriet sammen med Tanzania overordnet set har opnået positive resultater i forhold til de opstillede mål for udviklingsbistanden. Statsrevisorerne finder det imidlertid ikke helt tilfredsstillende, at ingen af de 4 undersøgte sektorprogrammer fuldt ud har opfyldt målene, og at flere af målene ikke har kunnet opgøres, fordi de ikke var tilstrækkeligt operationelle. En større målopfyldelse vil kunne opnås, når man i Tanzania har gennemført en række reformer og styrket kapaciteten hos myndighederne.

Statsrevisorerne finder det positivt, at Udenrigsministeriet gennem systematiske reviews og evalueringer af udviklingsbistanden får viden om, hvilke indsatser der giver de bedste resultater – en viden der kan nyttiggøres i den fremtidige indsats. Statsrevisorerne bemærker dog, at Udenrigsministeriet i højere grad bør systematisere og følge op på anbefalingerne i reviews og evalueringer. Rigsrevisionen konstaterer, at Udenrigsministeriet løbende har vurderet om de konsulenter, der skal evaluere, er uafhængige.

På baggrund af udenrigsministerens og udviklingsministerens redegørelse til beretningen og rigsrevisors notat hertil tager Statsrevisorerne endelig stilling til beretningen – formentlig den 17. november 2010.

Uganda

1. Landebeskrivelse

- Ugandas areal er knap 6 gange så stort som Danmarks.
- Knap 1/3 af statsbudgettet finansieres ved bistand. Verdensbanken opgjorde BNI i 2008 til 420 USD/indb.
- Befolkningen udgjorde i 2008 31,7 mio., og befolkningstilvæksten var på 3,3 %. Den høje befolkningstilvækst må betragtes som et problem. Alligevel er fattigdommen faldende, idet 31 % lever under fattigdomsgrænsen mod 34 % for knap 10 år siden. Reduktionen er sket i den centrale og vestlige del af landet, mens ca. 70 % af befolkningen i det nordlige Uganda lever i absolut fattigdom efter mere end 20 års konflikt.
- Efter våbenhvilen i 2006 har Lord's Resistance Army (LRA) forladt det nordlige Uganda, freden er vendt tilbage, men flygtningelejrene tømmes kun langsom, mens befolkningen vænner sig til et normalt (erhvervs-)liv (fx er den yngre, voksne befolkning er født i flygtningelejrene).
- Den økonomiske vækst har i 10-året 1988-2008 udgjort 7,1 %, men er siden faldet lidt - og skal sammenholdes med den høje befolkningsvækst, som næsten "sluger" halvdelen af væksten.
- Der er religionsfrihed og befolkningen fordeler sig med ca. 42 % katolikker, 42 % protestanter, 12 % muslimer og 4 % oprindelige religioner og andre trosretninger.
- Politiske forhold – Museveni har været præsident siden 1986 og hans parti, National Resistance Movement (NRM) har været ved magten lige siden. Forfatningen fra 1995 blev revideret i 2005, hvorved det blev indført flerparti-systemet, og bestemmelsen om at præsidenten kun kunne sidde i 2 perioder blev ophævet. Næste valg finder sted i februar 2011.
- Den danske bistand udgjorde i 2009 samlede udbetalinger af bistand i på i alt 371 mio. kr.
- Tal om status og udviklingen i Uganda:
 - Forventet levealder 53 år
 - Børnedødelighed under fem år pr. 1.000 (1990/2007) 175/130
 - Procentdel børn, der er indskrevet i grundskole N/A/95(2007)
 - Procentdel af befolkningen, der har adgang til rent drikkevand (nyeste tal er 2006) 43(1990)/64

2. Sektorprogrammer i Uganda har 3 hovedindsatsområder og om-

fatter: (størrelsen af udbetalinger i 2009 er vist)

1. Økonomisk vækst og beskæftigelse – 84 mio. kr.

1. Offentlige serviceydelser til landbruget
2. Støtte til distriktsveje, som giver bedre markedsadgang
3. Landbrugsrelateret erhvervsudvikling, herunder finansiering

2. Menneskerettigheder og god regeringsførelse – 75 mio. kr.

1. Demokrati, retfærd og fred
 - a. Demokratisering og menneskerettigheder
 - b. Retsvæsen

- c. Håndtering og forebyggelse af væbnede konflikter
 - 2. Reformen i den offentlige sektor
 - a. Styrkelse af statsministeriets strategiske koordination
 - b. Støtte til forbedringer af den offentlige service.
 - c. Støtte til decentralisering gennem kommuner og sogne
 - 3. Anti-korrupsionsprogram
 - a. Støtte til styrkelse af ombudsmanden
 - b. Støtte til reaktion på korrupsionssager
 - c. Støtte til civilsamfundsorganisationers antikorrupsionsindsats
3. *Social udvikling – 195 mio. kr.*
- 1. HIV-AIDS program fase 2
 - 2. Vand- og sanitetssektoren
 - 3. Sundhedssektorprogrammet

Herudover omfatter den danske bistand i Uganda følgende særlige indsatser – 17 mio. kr. :

- Genopbygningen i Norduganda
- Håndtering af klimaforandringer
- Udvikling af den private sektors konkurrenceevne
- Rådgiver og stipendiebestand
- Samarbejdet med civilsamfundet/NGO'er

3. **2015-målene i Uganda**

- 1. Udryddelse af fattigdom og sult
Mål 1c: 28 % (hungergrænse) - nås sandsynligvis - stærk national støtte
- 2. Uddannelse for alle
Mål: 100 % - nås sandsynligvis - stærk national støtte
- 3. Fremme af ligestilling og kvinders rettigheder (her piger/drenge i grundskolen)
Mål: 100 % - nås sandsynligvis - stærk national støtte
- 4. Reducere børnedødelighed
Mål: 56 af 1000 - usandsynligt - svag national støtte
- 5. Reducere mødredødelighed
Mål 5a: 131 af 100.000 - usandsynligt - svag national støtte
- 6. Bekæmpe hiv/aids, malaria og andre sygdomme
Mål 6a: hiv/aids <20 % - er nået - stærk national støtte
Andre, mål 6.c - potentielt - nogenlunde national støtte
- 7. Sikre miljøvenlig og bæredygtig udvikling
Mål 7c: adgang rent vand >50 % - er opnået - stærk national støtte
- 8. Globalt partnerskab for udvikling indeholder 6 mål for internationalt samarbejde – fx udvikling af åbne økonomier, defineringsbarrierer, håndtering af gældsproblemer og henstillinger til private virksomheder vedr. billig medicin og teknologioverførsel. Uganda modtager ikke helt så meget international bistand som Tanzania, men

det er næppe globalt partnerskab, som er den væsentligste begrænsende faktor for udviklingen i Uganda.

Bilag:

Kommenteret program

Besigtigelser, møder mv. –

Statsrevisorernes rejse til Tanzania og Uganda, 20. - 29. august 2010

Kommenteret program

Besigtigelser, møder mv. –

Statsrevisorernes rejse til Tanzania og Uganda, 20. - 29. august 2010

TANZANIA 21. – 25. august 2010

Lørdag den 21. august

Lørdag morgen gav ambassadør Bjarne Henneberg Sørensen en briefing på hotel Mövenpick i Dar Es Salaam om den generelle politiske og økonomisk situation i Tanzania og om Danmarks udviklingssamarbejde med Tanzania. Herefter blev Statsrevisorerne kørt i minibus til Morogoro - godt 200 km.

Besøg i Morogoro på en gård med 100 malkekøer – sektorprogram 3.a

Private Agricultural Sector Support (PASS) – under Business Sector Support Programmet. Programmet letter adgangen til at opnå lån i kommercielle banker. PASS støtter landmændene i udvikling af en idé, til et projekt og et budget, som bankerne vil yde lån til – evt. med en kredit garanti fra PASS. Den besøgte gård fik et lån på 120.000 kr. i 2002 til køb af 15 malkekøer, kunstvandingsanlæg, stalde mv.

I dag har gården som nævnt 100 malkekøer, som hver giver 20 l mælk daglig (mange andre landmænd må nøjes med 5 l/dag), og man er i øjeblikket i samarbejde med PASS ved at ansøge om et nyt lån på til etablering af et mælkejeri, og til udvidelse af antallet af køer, traktorer og maskiner.

På gården arbejder pt. 15 fastansatte og 30 deltidsansatte.

Siden 2002 har PASS garanteret for ca. 1500 lån til landmænd og landbrugssektoren – hvilket vurderes af have forbedret indkomsten for 20.000 familier.

Herefter kørsel videre til overnatning i Mikumi National Park – godt 90 km.

Søndag den 22. august

Kørsel til Iringa – knap 200 km – med stop undervejs på hovedvejen, som forbinder Dar Es Salaam med grænsen til Zambia via the Southern Highlands (og med videre adgang til Malawi og den Demokratiske Republik Congo, DRC).

Besøg ved "Tanzam" hovedvejen – sektorprogram 5.a ("Mixed Credits")

Den 920 km lange hovedvej mellem Dar Es Salaam og grænsen til Zambia er anlagt i begyndelsen af 1970'erne og trængte til rehabilitering – ikke bare fordi den er mere end 30 år gammel, men også pga. mere og tungere trafik. Danmark har tidligere støttet dele af vejens rehabilitering direkte, men sektorprogrammet til vejsektoren er under udfasning.

I stedet har Danmark i 2008 støttet vejprojektet via ordningen for blandede kreditter/mixed credits. Blandede kreditter anvendes for at lette udviklingslandenes adgang til at opnå kredit og ydes til udgifter i form af rentestøtte, risiko-

præmie, informationsudgifter, leverancekontrol, tekniske assistance og forundersøgelserstudier mv.

Vejprojektets kontraktsum var på 76 mio. EUR (ca. 570 mio. DKR) til rehabilitering af 150 km hovedvej mellem Iringa og Iringa, og der er nu givet tilsagn om en ny blandet kredit til et supplerende projekt for vejstrækningen Iringa-Mafinga – en vejprojekt, som forventes at koste 30-35 mio. EUR.

Kontrakten for vejprojektet – TANZAM Highway – er indgået mellem regeringen ved TANROADS, som har engageret Cowi A/S til at føre tilsyn, og et joint venture blev den udførende entreprenør efter licitation. Der er tale om et partnerskab mellem Per Aarsleff A/S fra Danmark og Interbeton BV fra Holland – med navnet Aarsleff/Interbeton JV I/S, som er registreret i Danmark.

Vejprojektet blev fremvist af I/S' danske direktør Johannes Hooge Pedersen ved flere stop på vejen, ved projektets asfaltværk og ved selskabets kontor.

Der er tale om en omfattende renovering, som indebærer dræning, jordarbejde, klippesprængning, etablering af vejkasse, støbning af grøfter, afløb, autoværn mv. samt asfaltarbejde.

Besigtigelsen gjorde et udsletteligt indtryk, da der undervejs var sket et uheld: en bil var kørt i floden, nogle lastbilchauffører søgte at bjerge bilen og de 3 lig og der var en større sammenstimlen af mennesker – på et sted, hvor der hverken var mobiltelefon-dækning eller rednings-/ambulancekøretøjer.

Ved projektet er ansat ca. 40 udlændinge og godt 800 lokale, som er en stabil og lærevillig arbejdskraft (der er tale om avancerede vejbygningsmaskiner), som i et vist omfang (godt 40 %) har fulgt entreprenøren fra projekt til projekt. Hovedvejene er vigtige elementer i den sociale og økonomiske udvikling af landet, da en ordentlig infrastruktur er nødvendig for markedsadgang, import eksport – og dermed for, at der kan skabes et effektivt marked for bl.a. landbrugsprodukter.

Efter godt 100 km's kørsel fra Iringa til Mafinga:

Besøg ved Mafinga Districts Sygehus – sektorprogram 1.a

Danmark har støttet sundhedssektoren i Tanzania i mange årtier – siden sundhedsreformen i 1996 ved sektorprogramstøtte. I indeværende 5 års periode – 2009-2014 – er det hensigten at yde sektorprogrambistand for 910 mio. kr. Det betyder, at den danske støtte indgår i Tanzanias nationalbudget – øremærket til sundhedssektor. Ti andre lande støtter også sundhedssektoren gennem sektorprogrambistand.

Støtten indgår dermed også i regeringens decentraliseringspolitik, dvs. at den danske støtte bidrager til at styrke sundhedsydelserne på distriktsniveau, hvor distriktsrådene er øverste ansvarlige myndighed. Der er pt. 133 distrikter i Tanzania.

Systemet for sundhedsydelser i Tanzania er pyramideopbygget, idet henvisningsrækkefølgen er følgende: medicinudleveringsdepoter, sundhedscentre,

distriktsygehuse, regionale sygehuse og centralsygehuse. I 2006 var der i alt 5.379 steder for sundhedsydelse – de 4679 var medicindepoter.

Sundhedsvæsenet udfordres bl.a. af mangel på ressourcer – fx uddannet sundhedspersonale. Der er kun 4 læger og 38 sygeplejersker pr. 100.000 indbyggere - og de regionale forskelle er store – i 14 regioner findes en eller mindre end 1 læge pr. 100.000 indbyggere.

Børnedødeligheden er faldet fra 99 til 58 per 1000 levendefødte i perioden 1999 -2008, mens u/5års dødeligheden er faldet fra 147 til 94 (årsagen er i ca. halvdelen af tilfældene fejl-ernæring – i kombination med sygdomme som fx malaria 40 %, HIV/AIDS og mæslinger). Malaria er den væsentligste dødsårsag, 6,5 % af den voksne befolkning har HIV/AIDS og efter disse 2 sygdomme kommer tuberkulose.

Mandag den 23. august

Besøg Kibebe farm, Iringa – Business-to-Business (B2B) – Sektorprogram 6
Illustration af mulighederne for at anvende B2B i landbrugssektoren. Farmens problem er en stadig mindre overskudsmargin og ejerens plan var at forædle produkterne, fx ved etablering af eget mejeri. Under pilotprojektet har den danske partner, Forum Østergaard, i stedet tilrådet omkostningsreduktion, og bl.a. tilrådet kunstvanding, med henblik egenproduktion af foder til kvæget. Farmen har hidtil produceret mindre end 10 % af foderet, men målet er nu at øge andelen til 25 %. Hvis udviklingen går som planlagt, er det den danske partners ønske at indgå i et formelt joint venture.

Kibebe farm er på 485 ha og har knap 500 stk. kød- og malkekvæg og 220 får. Der er 26 fastansatte og antallet af sæsonarbejdere kan være op til 70.

Besøg National Organisation for Legal Assistance and High Court/Regional Magistrate/District Court in Iringa – Sektorprogram 4.b, menneskerettigheder og retssikkerhed

Udfordringerne i retsvæsenet.

Danmark støtter retsreformerne i Tanzania - det såkaldte Legal Sector Reform Programme, LSRP, som er startet for 3 år siden. Som andre steder i udviklingslande er problemet i høj grad ressourcer, fx retsbygninger, teknologi og uddannede dommer.

Danmark støtter også The National Organization for Legal Assistance – nola - en NGO, hvis mål det er at yde juridisk bistand til den brede befolkning.

Besøg Savings and Credit Cooperation Organisation (SACCOS) in Iringa – Sektorprogram 3.d.

Udvikling af den finansielle sektor i Tanzania – kun 12 % af befolkningen har adgang til formel, finansiel service.

Danmark har støttet både SACCOS og CRDB Bank. Under SACCOS findes i dag 475 mindre finansierings-institutioner, som yder lån til ca. 600.000 medlemmer.

Den enkelte institution - fx. Soko Kuu SACCOS Ltd. I Iringa – har mulighed for at blive finansieret i CRDB Bank. Soko Kuu SACCOS i dag ca. 690 medlemmer som i gennemsnit har et lån på 3.300 kr. Der er erfaring for, at 97-98 % af lånene tilbagebetales.

Retur med lejet fly fra Iringa landingsbane til Dar Es Salaam

Tirsdag den 24. august

Møde på den danske ambassade i Dar Es Salaam

Sekretariatschef Gitte Korff gav ambassadens medarbejdere en orientering om Statsrevisorernes opgaver og funktioner.

Møde med formanden for PAC John Cheyo

Om parlamentets rolle i forhold til de offentlige budgetter og regnskaber.

Tanzanias parlament, Bunge, er placeret i Dodoma, 500 km inde i landet fra Dar Es Salaam – hvor regeringens administration holder til. Der er samling af 3 ugers varighed 4 gange om året. Bunge har været en svag institution, dels pga. af medlemmernes uddannelses- og vidensniveau og manglende sekretariatsbistand, men også pga. at regeringspartiet, CCM, er så dominerende, at debat ikke nødvendig.

Bunge har 17 stående udvalg, hvor af 3 spiller en rolle i forhold til revisionen:

- Public Accounts Committee (PAC)
- Local Authority Accounts Committee (LAAC)
- Public Investments Committee (PIC).

John Cheyo er fra oppositionen og formand for PAC, hvis rolle sidste år blev styrket på baggrund af en efter forholdene imponerende rapport om statsregnskabet for 2006. Der blev peget på flere kritisable forhold, bl.a. at regnskabsaflæggelsen var utilstrækkelig på en del områder.

PAC's rapport blev for første gang drøftet i Bunge – hvilket også er gode tegn på parlamentets voksende rolle.

Møde med rigsrevisor, Mr. Ludovic Utoh og chef for overvågning af offentlige indkøb, Dr. Ramadhan S. Mlinga

Drøftelse af resultater og udfordringer for de 2 myndigheder.

Orientering om valg i Tanzania – Valget finder sted 31. oktober 2010

Orienteringen blev givet af Mr. Bashiru Ally, fra Universitetet i Dar Es Salaam og Ms, Ummu Mwalimu, særlige kvinde-kandidat for regeringspartiet CCM.

Onsdag den 25. august

Møde med i Finansministeriet - Mr. Jerome J.R. Buretta, chef for multilateral bistand

Status på Tanzanias strategi for vækst og reduktion af fattigdom, de fremtidige planer (herunder om mulighederne for at nå FN's 2015-mål) og brugen af generel budgetstøtte som et bistandsinstrument.

UGANDA 25. - 28. august

Onsdag den 25. august

Efter afhentning i lufthavnen i Entebbe gav ambassadør Nathalia Feinberg en briefing på hotel Lake Victoria Hotel om den generelle politiske og økonomisk situation i Uganda og om Danmarks udviklingssamarbejde med Uganda.

Torsdag den 26. august

Delegationen tog med lejet fly fra Entebbe til Gulu – i luftlinie godt 300 km.

Besøg hos Straight Talk Foundation – Sektorprogram 3.1. HIV/AIDS, fase 2 – 2015-mål 6.a

Straight Talk ungdomscenter og klinik yder vejledning og støtte vedrørende HIV/AIDS, prævention, seksualitet og graviditet mv.

Besøg i Gulu fængsel/juridisk rådgivning af indsatte – Sektorprogram 1.1.a og b. menneskerettigheder og retsvæsen.

Paralegal Service – PAS – er jordnær, juridisk rådgivning om retsvæsenets funktion for indsatte i Ugandas fængsler – mens de venter på at blive stillet for en dommer. Årsagen til de indsattes forbrydelser er i mange tilfælde fattigdom. Fængslet husede godt 600 indsatte, selv om det kun var normeret til 400. Under delegationens besøg sad de indsatte på en græsplæne på størrelse med en fodboldbane – omkranset af indkvarteringer og fængselsmure.

Besøg ved Danish de-mining group – støttet af ambassadens NGO-bistand

DDG arbejder i det nordlige Uganda pga. den tidligere borgerkrig (LRA-konflikten), som betyder meget ueksploderet ammunition og i mindre omfang landminer. Arbejdet består i især i undervisning af den Ugandiske hær og politi samt informationsaktivitet – fx på skoler.

Besøg ved Gulu Agricultural Development company – Sektorprogram 1.3: Landbrugsrelateret erhvervsudvikling, herunder finansiering – 2015 mål 1

Fremvisning af og orientering om programmet på West Asholi Cotton Union's bomuldstærskværk. Gulu Agricultural Development Company er i B2b samarbejde med det danske Firma Noir Illuminati. Det danske firma er et modehus som i dette tilfælde er gået ind i samarbejdet om produktion af Fair Trade bomuld til modehusets kollektioner. Peter Ingwersen fra Noir Illuminati medvirkede på PC-skærm fra København. Samarbejdet kommer landmændene til gode i form af en højere pris, og man regner med, at der i løbet af 4 år vil være 10.000 bondefamilier, som leverer certificeret bomuld til produktionen. Planerne omfatter finansiel støtte til bøndernes såsæd og vejledning i dyrkning af bomuld.

Retur med lejet fly til Entebbe

Fredag den 27. august

Besøg på African Organic/Amfri Farms - Sektorprogram 1.3: Landbrugsrelateret erhvervsudvikling, herunder finansiering – 2015 mål 1

Besøg på eksportvirksomhedens pakkeri i Ntinda og orientering om B2B samarbejdet med det danske firma "Solhjulet" om eksport/import af økologiske grøntsager og frugter. Solhjulet leverer bl.a. til Årstiderne, Thise mejeri, Coop og catering firmaer. 80 % af produktionen kommer fra ca. 150 mindre landmænd, og resten dyrker African Organic selv på en gård nord for Kampala.

Møde med Public Accounts Committee i Uganda

Statsrevisorerne afholdt møde med deres kolleger det ugandiske parlament.

Frokostmøde med Ugandas rigsrevisor og Ugandas ombudsmand - Sektorprogrammerne 2.2, Reformer i den offentlige sektor og 3.3.a, Støtte til styrkelse af ombudsmanden.

Møde i residensen og orientering af rigsrevisor John Muwanga om Rigsrevisi- onens finansielle revision og forvaltningsrevision af det statslige regnskab og budget. Ombudsmanden Raphael Baku Obudra fortalte bl.a. om arbejdet med korruptionsbekæmpelse.

Møde med finansminister Ms. Syda Bbumba Syda

Møde og diskussion om fremskridt mht. økonomisk ansvarlighed, korruptions- bekæmpelse, den nationale udviklingsplan (NDP) og udviklingsbistand.

Lørdag den 28. august

Besøg hos AgroWays Ltd. I Jinja – Sektorprogram 1.3, Landbrugsrelateret erhvervsudvikling – FN 2015-mål 1.

AgroWays opbevarer, tørrer, sorterer og handler med majs og korn. Firmaet er blevet støttet via landbrugsprogrammets innovationsfond, idet støtten bestod i hjælp til indkøb af maskiner til tørring og rensning af korn. Virksomheden har 94 ansatte og tilbyder lagerplads til småbøndernes afgrøder. Bønderne kan herefter bruge kvitteringen, som sikkerhed for evt. lån.

Statsrevisorerne deltog i en paneldebat, hvoraf det fremgik, at småbønderne syntes, priserne var for små, hvilket kunne gøre det usikkert at investere i såsæd i produktionen af fx majs.

Delegationen

Statsrevisorerne

Peder Larsen, formand (SF)
Henrik Thorup, næstformand (DF)
Helge Adam Møller (KF)
Svend Erik Hovmand (V)
Mogens Lykketoft (S)
Manu Sareen (RV)

Statsrevisorernes Sekretariat

Gitte Korff, sekretariatschef
Jens Frederik Rasmussen, souschef

Rigsrevisionen

Henrik Otbo, rigsrevisor
Helle Vinther Kristensen, fuldmægtig

Udenrigsministeriet

Carsten Nilaus Pedersen, centerchef

Tanzania

Ambassadør Bjarne Henneberg Sørensen
Souschef Jesper Kammersgaard

Uganda

Ambassadør Nathalia Feinberg
Souschef Henrik Larsen